

BARIŞ SOYDAN • Türkiye'de Anarşizm

BARIŞ SOYDAN İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi'ni bitirdi. Öğrenciliğinde TSİP'in gençlik gazetesinde çalıştı. 1994'te *Express* dergisini çıkaran ekipte yer aldı, müzik sayfalarını hazırladı. Daha sonra uzun yıllar ekonomi gazeteciliği yaptı, çeşitli ekonomi dergilerinin editörlüğünü üstlendi. Halen günlük bir gazetede çalışıyor. Evrensel gazetecilik ilkelerini savunmayı amaçlayan Medya Etiği Platformu'nun kurucularından.

İletişim Yayınları 1832 • Bugünün Kitapları 146

ISBN-13: 978-975-05-1130-1

© 2013 İletişim Yayıncılık A. Ş.

1. BASKI 2013, İstanbul

EDITÖR Berna Akkoyal

KAPAK Suat Aysu

UYGULAMA Hüsnü Abbas

DÜZELTİ Birhan Koçak

DİZİN Burcu Tunakan

BASKI ve *CLT* Sena Ofset · SERTİFİKA NO. 12064

Litros Yolu 2. Matbaacılar Sitesi B Blok 6. Kat No. 4NB 7-9-11

Topkapı 34010 İstanbul Tel: 212.613 03 21

İletişim Yayınları · SERTİFİKA NO. 10721

Binbirdirek Meydanı Sokak İletişim Han No. 7 Cağaloğlu 34122 İstanbul

Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58

e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

BARIŞ SOYDAN

Türkiye'de Anarşizm

Yüz Yıllık Gecikme

Kara dergisinden
“Pis” Ayhan Sargüney’in (1965-2005)
anısına

İÇİNDEKİLER

Sunuş.....	11
ÖNSÖZ	
Yüz yıllık gecikme.....	13

Osmanlı'da Anarşizm

“Çünkü aydınlar varlıklarını devlete borçluydu” MEHMET Ö. ALKAN.....	31
Anarşizm tarihinden - 1 “İNSANLIK EN SONUNDA ANARŞİZME ULAŞACAK”.....	42
Osmanlı'da Ermeni, Yahudi, İtalyan anarşistler CEMAL SELBUZ.....	43
Anarşizm tarihinden - 2 ÖZGÜRLÜKÇÜ VE DEVRİMCİ SOSYALİSTLERE! DEVRİMCİ ÜLKELERE!.....	51

'60'lar ve '70'ler

“'68'de İstanbul ve Paris'in çağları farklıydı” GÜN ZİLELİ.....	57
--	----

'80'ler: Türkiye'de Anarşizmin Doğuşu

Anarşizm tarihinden - 3 <i>KARA BİLDİRGE</i>	75
Anarşizmin sıfır yılı: 1986 TAYFUN GÖNÜL - AHMET KURT - UFUK AHISKA.....	79
Anarşizm tarihinden - 4 <i>DİNLE KEMALİST! DİNLE MARKSİST!</i>	99
“Kara, toplumun akılla düzenlenebileceği fikrini reddediyordu” ALİ KÜREK.....	103
Anarşizm tarihinden - 5 <i>NİÇİN “EFENDİSİZ”?</i>	117
“Birey odaklı dünya görüşünün tam zamanıydı” UFUK ÖZCAN.....	123
Türkçede anarşist külliyatın oluşumu ALİŞAN ŞAHİN.....	135
“Anarşizm, bu toprakların ikliminde başka türlü olanla hasbıhal etmeli” DİLAVER DEMİRAÇ.....	139

'90'lar

Vicdani ret ve savaş karşıtı hareketin kısa tarihi YAVUZ ATAN.....	155
Anarşizm tarihinden - 6 <i>DÜNÜ DEĞERLENDİRME, BUGÜNE ÇAĞRI</i>	172
“Federal kantonlar önerimize Kürt hareketi yıllar sonra geldi” GAZİ BERTAL.....	177
Anarşizm tarihinden - 7 <i>LİBERTER SÜRECE ELEŞTİREL BAKIŞ</i>	195
Kitleselleşme süreci: Anarşist Gençlik Federasyonu KADİR ÇAKIR.....	201

Anarşizmin Bugünü

“Hakkari’den Edirne’ye artık her yerde anarşistler var”	
KÜRŞAD KIZILTUĞ	215
Anarşizm tarihinden - 8	
NATO KARŞITI ÖZGÜRLÜKÇÜ KOORDİNASYON’UN	
DEKLERASYONU	236
Postyapısalcı anarşizm: Devrimden çok sürekli isyan	
RAHMI ÖÇDÜL	239
“Bu uygarlık yıkılmalı”	
UMUT KARA.....	261
Anarşizm tarihinden - 9	
YERYÜZÜNE ÖZGÜRLÜK - MANİFESTO (Özet)	280
Van semalarında bir kara karga	
SAMI GÖRENDAĞ - ISMAIL YILDIZ	285
Qijika Reş, ulus meselesi, Bookchin ve diğer şeyler...	
RAMAZAN KAYA.....	291
Toplumsal Ekoloji dergisi ve Bookchin	
SEZGİN ATA.....	305
Türkiye’de anarko-sendikalizm	
BERTUÇ KODAMANOĞLU	315
“Sadece anarko-sendikalizm değil, doğru dürüst sendikacılık da yok”	
TARIK AYGÜN.....	325
“Müslüman olduğum kadar anarşistim, anarşist olduğum kadar Taocuyum”	
İNAN MAYIS ARU	333
“Anarko-feminizm, kadına en devrimci bakış açısı”	
GÖKSUN YAZICI	349
“Eşcinsel hareketinin öncüleri anarşistti”	
BATUR ÖZDİNÇ.....	365
Anarka-feminist isyan	
RENI PARKER	377
Kara Haber: Eylemin görüntüsünden, görüntünün eylemine	
ALPER ŞEN	385
DIZIN	391

Sunuş

Yazarın sayfalara “diktatörce” hükmedip tutarsızlıkları ve farklılıkları kesip attığı bir kitabın anarşizmin ruhuna aykırı olacağını, bu çalışmanın röportajlardan oluşması gerektiğini düşünmüştüm başından beri. Anarşizm yok, anarşizmler var, denildiği gibi. Ama birçok faktör, anarşizmin o kolunun, şu sesinin, bu kitaba girmesini engelledi. En önemli sorun, coğrafi engeldi. İstanbul dışındaki anarşistlerle, ya yolları İstanbul’a düştüğünde görüştüm ya da (gönülsüzce) yazılı röportaj yaptım. Bu nedenle hayli güçlü bir anarşist geleneğin var olduğu Ankara başta olmak üzere birçok kent bu kitapta gerektiği gibi yer almadı. Bu kitapta yer almaları gerektiğini düşündüğüm bazı kişi ve çevreler röportaj vermekten kaçındı, bazı grup ve kişilerle ise zamansızlıktan veya gündelik hayatın çıkardığı engeller yüzünden görüşemedim. Şimdi geriye dönüp baktığımda, bazı görüşmelerin bu kitaptakinden çok daha uzun olması gerektiğini de görüyorum. Türkiye tarihinin ilk vicdani retçisi Tayfun Gönül’le röportajın bitiminde, belki de sağlığımın hiç iyi olmadığını sezgisıyla, en kısa süre içinde yeniden görüşüp daha uzun bir röportaj yapmayı düşünmüştüm. Hatta bunu ayrı bir kitaba dönüştürme fikri vardı kafamda, “Bir Anarşist Derviş” ismiyle. Sonra araya başka şeyler, başka röportajlar girdi ve bir sabah ölüm haberini aldım.

Bu kitap için teşekkür borçlu olduğum çok kişi var ama bazıları olmasa bu kitap da olmazdı. Kürşad Kızıltuğ, eleştirileri, önerileri ve ansiklopedik bilgisiyle kitabın oluşumunda çok önemli rol oynadı. Dilaver Demirağ, Mutlu Dulkadir, Cemal Selbuz, Ufuk Özcan, Yavuz Atan ve Umut Kara çok değerli fikirler verdiler, bazı önemli kaynaklara, bilgilere ulaşmamı sağladılar. Dostlarım Koray Şahin ve Tuncay Gürhan'la bu kitabı başından beri tartıştım... Bu kitapta yer alması muhtemel onlarca hata ve eksikte bu kişilerin hiçbir sorumluluğu olmadığını, bütün sorumluluğun bana ait olduğunu söylemeye gerek bile yok.

Son olarak bu kitaba başlamama neden olan bir karşılaşmadan söz etmek istiyorum. 1987 Kış'ydı... Türkiye tarihinin ilk anarşist dergisi *Kara* henüz birkaç ay önce yayınlanmıştı. Yeni fikirler sadece dergi ve kitap sayfalarında değil gerçek hayatta da karşımıza çıkarlar. O kış da öyle oldu. *Kara* dergisinden "Pis" Ayhan Sargüney, yürüyüşlerde, korsan gösterilerde, uğradığı kahvelerde karşılaştığı devrimcilere, Türkiye'de ilk kez arz-ı endam eden anarşist fikirlerden söz açtı: Zorunlu askerliğin reddinden, zorunlu eğitimin yanlışlığından, "bilimsel düşüncenin" ve pozitivizmin saçmalığından, sanayileşmenin gereksizliğinden... Anarşist fikirlerle ilk kez karşılaşan devrimcilerin kulaklarını kapatması veya öfkelenmesi beklenebilirdi. Onun yerine "Pis" Ayhan'a meczup muamelesi yapmayı tercih ettiler. Bu kitap, diğer pek çok şeyle birlikte, ilk ortaya çıkış anında anarşist eleştiriye neden meczupluk muamelesi yapıldığının öyküsüdür.